

SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi Raporu: **SALGIN SONRASINDA ENERJİ DÖNÜŞÜMÜ İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME**

SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi tarafından hazırlanan “Salgın Sonrasında Enerji Dönüşümü ile Sürdürülebilir Büyüme” raporu yayımlandı. Rapora göre COVID-19 küresel salgını kaynaklı ekonomik daralma, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de politika yapıcıları ekonomik yapıyı durgunluktan çıkarmaya yönelik adımlar atmaya yöneltmekte. Mevcut zorlukların üstesinden gelebilmek ve COVID-19 sonrası ekonomik durgunluğu atlatabilmek için Türkiye’nin piyasaları hareketlendirebilecek farklı stratejiler uygulamasının önemi artmakta. Enerji dönüşümünü ve yeşil yatırımları merkezine alacak olan stratejiler, bir yandan Avrupa Birliği’nin (AB) 2019 yılında duyurduğu Avrupa Yeşil Düzeni (AYD) programı gibi uluslararası iklim ve sanayi politikalarından kaynaklanabilecek mali/ticari risklerin önüne geçilmesinde Türkiye’ye destek olabilecek, diğer taraftan da uluslararası iklim müzakerelerinde Türkiye’nin elini güçlendirmesine fırsat tanıyacak.

SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi’nin hazırladığı bu rapor, dünyada şekillenmeye başlayan yeni iklim rejiminin doğurduğu risk ve tehditleri, Türkiye’nin enerji dönüşümüyle uyumlu bir program sayesinde hem enerji hem de diğer sektörlerde nasıl fırsata çevirebileceğini ve akılcı bir stratejinin ülke

ekonomisinin toparlanmasında ve de rekabet gücünün artırılmasında nasıl kilit bir rol oynayacağını tartışıyor. Türkiye enerji sektörünün yatırımlar ve sera gazı emisyonları açısından büyük önem arz eden elektrik sisteminde yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve elektrifikasyon ile karbonsuzlaştırılması yönünde yapılacak ve/veya teşvik edilecek yatırımlar, COVID-19'un daraltıcı ilk dalgasının etkilerini bertaraf etmeye yardımcı olacak. Bu yönde düzenlemeler, Türkiye ekonomisinin önümüzdeki dönemde rekabetçilik gücünü de yükselterek uzun dönemli bir fayda sağlayabilecek nitelikte.

SHURA'nın 2030 ufkuna ilişkin bugüne kadar yapmış olduğu farklı değerlendirmelere göre, Türkiye'nin enerji sektörü kaynaklı toplam karbondioksit salımlarının yaklaşık %35'inden sorumlu olan elektrik sektöründe ilgili teknolojiler yardımıyla gerçekleştirilecek küresel trendi yakalayan ve hatta bu seviyenin de önüne geçebilecek bir dönüşüm, gelecek 2030 yılına kadar yılda ortalama 12 milyar ABD doları seviyesinde bir yatırım potansiyeli yaratabilecek. Bu sayede, yılda ortalama %3 civarında artan elektrik talebinin yarısından fazlasının, başta güneş ve rüzgâr olmak üzere dağıtık enerjinin de dahil olduğu, yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanabileceği, binalarda, sanayide ve diğer son tüketici sektörlerde enerji verimliliğinin Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı'nın 2023 hedeflerinin devamında daha iddialı seviyelere erişebileceği hesaplandı. Ayrıca Türkiye'nin sanayi dönüşümünün de önemli bir parçası haline gelen yerli elektrikli araç üretimine, ulaştırma ve elektrik sektörleri aynı dönemde 2,5 milyon elektrikli araç ve 1 milyon şarj noktasıyla daha bütünleşmiş işleyen bir sistem haline gelebilecek. Elektrik sisteminin ihtiyacı olan esnekliği sağlayacak daha akıllı ve dijital bir şebeke altyapı-

sının geliştirilmesi ve enerji depolama kapasitesinin yaratılması da bu yatırımların içerisinde yer alacak.

COVID-19 sonrası toparlanma dönemi, ülkeleri uzun yıllar yüksek karbonlu bir patikaya kilitleyecek ve ardından âtil kalacak yatırımların önüne geçmek için tarihi bir fırsat sunuyor. Ancak bu fırsatı hayata geçirmek için kısa vadeli önlemlerin, uzun vadeli stratejilerle uyumlu bir şekilde, yeşil dönüşüm olanakları göz önünde bulundurulacak tasarlanması elzem. Aksi takdirde, COVID-19 döneminde petrole dayalı ekonomilerin ve değer zincirlerinin, bu dönemde yaşanan petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar sonucu yaşadıkları büyük daralmaların gelecekte de farklı sebeplerden dolayı tekrarlaması olası.

Türkiye'nin enerji dönüşümü stratejisini hayata geçirecek unsurlar, ülkenin ekonomik dönüşümünü hedefleyecek kurtarma-toparlama-reform paketlerinin tasarımı da rol oynayacak güçlerle birebir örtüşmekte olup aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Cari açığı azaltma
2. Üretim (katma değer) artırma
3. İstihdam yaratma
4. Sera gazı salımını ve hava kirlenimi azaltarak emisyonları düşürerek doğanın tahribatını önleme.

Türkiye'nin mevcut enerji stratejilerinde bu hususlar göz önünde bulundurulmakla birlikte eylem alanlarının sıralanması ve önceliklendirilmesi gibi konular salgın dönemi ile daha sık gündeme gelmekte olup; enerji stratejilerinin hayata geçirilmesinde çözüm odaklı tartışmalara ihtiyaç duyuluyor. COVID-19 kaynaklı daralma, Türkiye ekonomisinin makroekonomik dengelerinin görece zayıf olduğu, bütçe açığının milli gelire oranının %2,9'a çıktığı, buna ek olarak sabit sermaye yatırımlarının durgun seyrettiği bir

konjonktürde yaşanmaktadır. Kısıtlı mali kaynakların yukarıda bahsedilen itici güçlerin hayata geçmesini "eşanlı" hızlandırabilecek alanlara aktarılması akılcı politikaların bir gereği.

Enerji sektörünün bu süreç içerisinde karbonsuzlaştırılması ile üretim ve istihdam artışları yaşanırken sera gazı emisyonlarının küresel iklim değişikliği hedefleri doğrultusunda düşürülmesi de mümkün olacak. 2005 yılından bu yana birincil enerjide ithal kaynak payının %70'in altına düşmediği Türkiye için böylesi bir dönüşüm cari açık sorununu da hafifletecek. Enerji dönüşümü, Türkiye'nin küresel iklim değişikliğinin yarattığı riskleri en aza indirme amacı taşıyan uyumlu dönüşümünü sağlayacak uzun vadeli bir planlamanın ilk ayağı olacak. Bu tarz bir planlamanın etkilerinin ortaya çıkması, orta ve uzun vadeyi bulsa da reform hamlelerinin "sinyal verme" işlevi önemsenmeli, enerji piyasasında yaratılacak yatırıma elverişli ve öngörülebilir bir ortamın getireceği fırsatlar unutulmamalı.

Bu bağlamda rapora göre, Türkiye'nin hedeflerin açıkça belirlenmiş olduğu bir "Enerji Dönüşümü Programı"na ihtiyacı olduğu yadsınmaz.

Çerçevesi net olarak çizilmiş böyle bir programın, AB'nin uygulamaya koyduğu Avrupa Yeşil Düzeni'nin muhtemel olumsuz etkilerinden kaynaklanacak maliyetleri azaltıp, dönüşüm için gereken süreyi kısaltabilmesi için Türkiye ekonomisi genelinde tutarlı bir şekilde planlanması gerekiyor. Unutulmamalıdır ki iklim değişikliğiyle kararlı bir mücadele ve Avrupa Yeşil Düzeni ile uyumlu bir yeşil dönüşüme girilmesi, Türkiye ekonomisinin giderek genişle-

yen iklim finansmanı havuzuna erişimini kolaylaştırıp; dönüşümün maliyetini azaltacak, AB ile devam eden Gümrük Birliği Modernizasyonu gibi müzakerelerde elini güçlendirecek.

Türkiye'nin Ulusal Katkı Niyet Beyanında yer alan emisyon projeksiyonları, ülkenin enerji dönüşümünde gerçekleştirdiği başarıların ve düşük karbonlu teknolojilerin maliyet ve verimliliklerindeki olumlu gelişmelerin ışığında yenilenmelidir. Türkiye ekonomisi için

yapılan farklı genel denge modellerinde, Türkiye'nin iklim değişikliği konusundaki çabaları kısıtlı tuttuğu senaryolarda 2030 yılındaki karbondioksit eşdeğer (CO₂ e) emisyon düzeyinin 710-984 mega ton (Mt) aralığında olabileceği hesaplandı. Bir diğer ifadeyle baz senaryoların işaret ettiği emisyon düzeyi, Ulusal Katkı Niyet Beyanında yer alan %21 azaltım ile niyet edilen 929 Mt CO₂ e düzeyinden düşüktür. Bu bağlamda, 2015 yılında ilan edilen bu hedefin, süreç içinde değişen şartlara uygun olarak bir an önce yenilenmesi gerekiyor.

Bu güncelleme içerisinde sera gazı emisyonlarının en büyük sorumlusu olan elektrik sektörünün rolü ise detaylı bir şekilde çizilmeye bugünden başlanması gerekli. Bu rollerin analitik bir şekilde belirlendiği bir iklim planı revizyonu, Türkiye'nin uluslararası iklim arenasında finansman kaynaklarına erişimini ve müzakere gücünü de olumlu etkileyecek ve dünyanın büyük ekonomileri arasındaki pozisyonunu güçlendirmeye yardımcı olacak.

Enerji talebi artan ve bunu fırsata çevirebilecek potansiyele sahip her ülke gibi Türkiye de enerji dönüşümü sayesinde sera gazı emisyonlarını mevcut seviyelerin altında tutabilecek güce sahip. Türkiye'yi birçok ülkeden farklı kılan, enerji dönüşümünün temelini oluşturan yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kaynakları açısından sahip olduğu yüksek teknik potansiyelin yanında, iş geliştirme ve üretim bilgisi, iş gücü potansiyeli ve farklı koşullara kendini hızlıca adapte edebilecek girişimci ruhlu özel sektör kapasitesidir. SHURA'nın hazırladığı bu rapor, COVID-19 sonrasında Türkiye'nin uzun vadeli planlamasının bir parçası olarak kısa vadede enerji sektöründeki tüm paydaşlar için öncelikli olan iyileştirme alanlarını belirlemek üzere kaleme alındı. ■